

KRÅKSTAD KIRKE

Graving i forbindelse med restaureringsarbeider

Furan, Nora Front

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Kråkstad kirke Graving i forbindelse med restaureringsarbeider	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 75/2017	Publiseringsdato [Publiseringsdato]
	Prosjektnummer 1021128	Oppdragstidspunkt 27.6.2017
	Forsidebilde Graving ved koret, sett mot NØ. Foto-nr: Cf53303 NIKU 0014.	
Forfatter(e) Furan, Nora Front	Sider 14	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Nora Front Furan
Prosjektmedarbeider(e)
Kvalitetssikrer Hanne Ekstrøm Jordahl

Oppdragsgiver(e) Ski kirkelige fellesråd

<p>Sammendrag</p> <p>I forbindelse med restaureringsarbeider på Kråkstad kirke var det behov for å grave langs sørsiden av kirken. I den forbindelse ble det gjennomført en arkeologisk overvåking av arbeidene 27.6.2017. Det ble gravd noen meter langsmed kirkeskipet og koret. Verken langsmed koret eller skipet ble det observert menneskebein eller gjenstander, kun omrotede masser bestående av sand, småstein, større steiner og sementbiter. Dette kan muligens være rester etter restaureringsarbeider i moderne tid. Det ble ikke avdekket automatisk fredete kulturminner ved denne undersøkelsen.</p>
--

Emneord Kråkstad kirke, middelalder, Ski kommune

Avdelingsleder

Lise-Marie Bye Johansen

Forord

I forbindelse med restaureringsarbeider på Kråkstad kirke var det behov for å grave langs sørsiden av kirken. I den forbindelse ble det gjennomført en arkeologisk overvåking av arbeidene 27.juni 2017. NIKU takker for godt samarbeid med alle involverte!

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	7
2	Tiltakets omfang.....	7
3	Faglige forhold.....	8
4	Gjennomføring og metode.....	8
5	Resultater	11
6	Konklusjon.....	11
7	Litteratur.....	11
8	Vedlegg.....	12

1 Innledning

Stenseth Grimrud arkitekter AS hadde på vegne av Ski kirkelige fellesråd søkt Riksantikvaren om dispensasjon fra Lov om kulturminner av 9. juni 1978 (kml) for gravearbeider i forbindelse med restaurering av Kråkstad middelalderkirke i Ski kommune. Riksantikvaren mottok søknaden 6.4.2017, supplert senest 16.6.2017. NIKU ble bedt om å utarbeide forslag til prosjektbeskrivelse og budsjett, og mottok oppdragsbestillingen fra Riksantikvaren 19.6.2017. NIKU leverte prosjektbeskrivelse og budsjett 20.6.2017, og Riksantikvaren fattet vedtak i saken 21.6.2017 (RA ref. 16/02110-12).

2 Tiltakets omfang

Tiltakshaver ønsket å grave for å drenere på sydsiden av middelalderkirken. Det var planlagt å grave en 6 meter lang grøft i en bredde av ca. 90 cm og med en dybde på ca. 60 cm fra det sørøstre hjørnet av kirkeskipet. Dybden ville avhenge av om når man traff murens bankett eller fjell. Videre skulle det graves en grøft fra det sørøstre hjørnet på korveggen og inntil 3 meter vestover. Det var også planlagt å grave langsmed sakristiet.

Figur 1: Kråkstad kirke var under restaurering. Sett mot NNV. Foto-nr: Cf53303_NIKU_0022.

3 Faglige forhold

Tiltaksområdet lå innenfor det automatisk fredede kulturminnet «Kråkstad kirkested», id 84847.

Kråkstad kirke er en romansk steinkirke med tilnærmet kvadratisk skip og et smalere, kortere kor. Middelalderkirken brant i 1801, men ble reparert og påbygd. Det var trolig da at et sakristi ble føyd til koret i øst. I 1882 ble det bygd til et tretårn i vest. Det er bevart en romansk døpefont i kleber som er datert til 1175-1250, og denne står nå i Siggerud kapell. Kirken er antagelig reist midt inne i et gravfelt, og der restene av dette fortsatt finnes noen titalls meter mot sørøst, vest og sørvest. Under gravearbeider for drenering på nordsiden av kirken i 2001 skal det ha blitt funnet jernalderkeramikk som trolig er fra gravfeltet. Det er også flere kjente gravfelt fra jernalderen i kort avstand fra kirkestedet.

Det har blitt foretatt arkeologisk overvåking av gravearbeider av NIKU på østsiden av kirken på 2000-tallet, men det ble dessverre ikke utarbeidet noen rapport fra denne undersøkelsen. Det er imidlertid ikke kjent at det ble funnet noen automatisk fredete kulturminner ved undersøkelse. (pers. komm. Jan Brendalsmo v/NIKU 19.6.2017).

Figur 2: Oversikt før start, sakristiet lengst til høyre, deretter koret og kirkeskipet lengst bak. Sett mot V. Foto-nr: Cf53303_NIKU_0004.

4 Gjennomføring og metode

Det arkeologiske feltarbeidet ble gjennomført som en arkeologisk overvåking av prosjektleder og arkeolog Nora Front Furan 27.6.2017. Gravemannskapet var fra Karlsen & Nordseth Entreprenør AS ledet av Artur Kikowski. Ut på dagen kom Per Stenseth fra Stenseth Grimrud arkitekter AS og kirkeverge i Ski, Jens Erik Undrum, på befaring. Været var preget av sol og sommerlige temperaturer.

Tiltaksområdet lå rett inntil kirkebygget som lå på en liten høyde omkranset av noen middels store trær. Innmåling og kartfesting ble utført med CPOS med vellykkede resultater.

Gravearbeidet fikk en noe forsinket oppstart enn avtalt med arkeolog da gravemaskinen måtte bli hentet utenfra, noe som tok litt tid. Da gravingen kom i gang gikk imidlertid arbeidet raskt og effektivt uten hindringer. Gravingen startet langsmed kirkeskipet, og det ble gravd en grøft østover til hjørnet av skipet. Rett inntil murveggen ble det håndgravd for ikke å skade muren. Det ble gravd ned slik at fundamentene til muren kom til syne. Deler av fjellet ble også avdekket, ca. 40 cm under terreng, men toppen av fjellet varierte og fjell var ikke synlig i hele grøfta.

Figur 3: Graving langsmed skipet, sett mot Ø. Foto-nr: Cf53303_NIKU_0007.

Figur 4: Grøft langsmed skipet ferdig gravd, sett mot Ø. Foto-nr: Cf53303_NIKU_0012.

Det ble kun observert masser som ga preg av å være gravd relativt nylig. Massene langsmed koret var lignende, men her ble det observert flere og større steiner. Grøfta her ble forsøkt påstartet et stykke lenger inn mot skipet enn hva som opprinnelige var prosjektert, men det var svært mye stein på

stedet og det var derfor ikke mulig å grave der. Grøfta ble derfor lagt lengre øst, ca. 2,5 m fra veggen/hjørnet på kirkeskipet. Da grøfta for koret var ferdiggravd ble Stenseth kontaktet og kom på befarings for å undersøke murverket og videre arbeid med restaureringen av denne. Det ble da klart at det var tilstrekkelig med de to grøftene, og at det ikke var behov for å grave langsmed sakristiet. Gravearbeidet ble derfor avsluttet.

Figur 5: Arbeidsbilde, håndgraving langsmed skipet. Sett mot NØ. Foto-nr: Cf53303_NIKU_0008.

Figur 6: Ferdig gravd grøft langsmed koret. Sett mot V. Foto-nr: Cf53303_NIKU_0019.

5 Resultater

Grøfta langsmed kirkeskipet ble ca. 5 m lang, 85 cm bred og 50-55 cm dyp.

K1 Gress, 5 cm tykt.

K2 Brun noe siltig sand med småstein. Tørre masser. Enkelte større steiner (15-20 cm i diameter). Omrotede masser, muligens påfylte i moderne tid. 25 cm tykt.

K3 Brun sand lik massene over, men en del knuste småbiter av sement og mørtel.

Trolig rester etter oppføringen av kirken eller fra tidligere restaureringsarbeider ved kirken i moderne tid. Starter 30 cm under terreng.

Grøfta langsmed koret ble ca. 4 m lang, 90 cm bred og 55 cm dyp. Også her var det gress som topplag (K1), og ellers et lag til bunns:

K4 Brun sand med noe silt og småstein. En del svært store steiner, storparten naturstein, men med enkelte bygningssteiner (trolig fra den moderne påbyggingen av kirken). Fra 5 cm under terreng.

6 Konklusjon

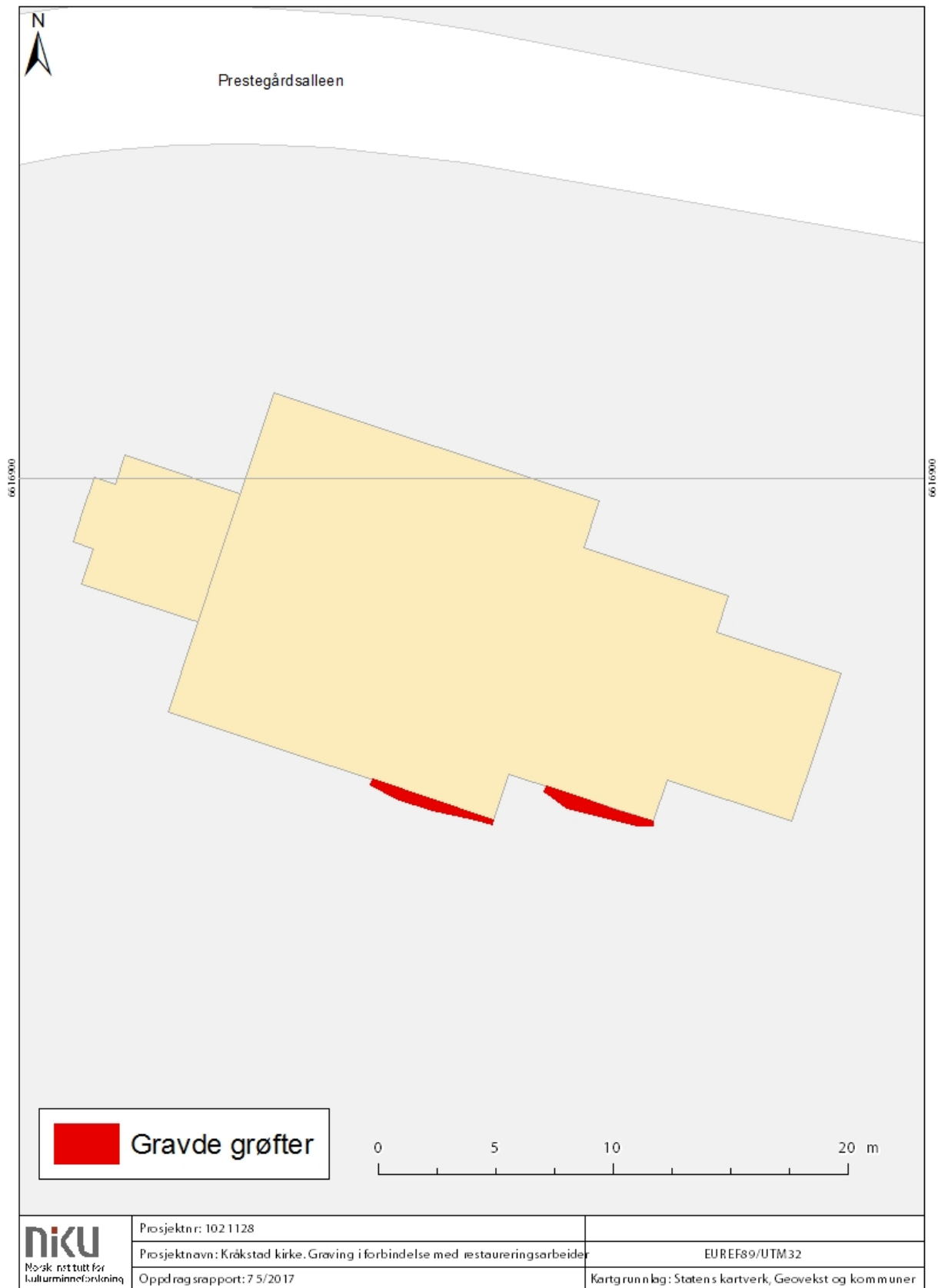
I forbindelse med restaurering av Kråkstad middelalderkirke i Ski kommune, var det behov for å grave langsmed deler av sørsiden av kirken. Det ble i den forbindelse foretatt en arkeologisk overvåking av arbeidene 27.6.2017. Det ble gravd to små grøfter langsmed sørsiden av kirkeskipet og koret. Det ble gravd ned til fundamentsteiner og delvis også fjell. Det ble ikke avdekket gjenstander eller menneskebein, og heller ikke noe entydig kirkegårdsflag. Massene bestod i stedet av sand iblandet sement og kalk, og bar preg av å ha vært omrotet og påfylt i moderne tid. Det ble ikke avdekket automatisk fredete kulturminner ved undersøkelsen.

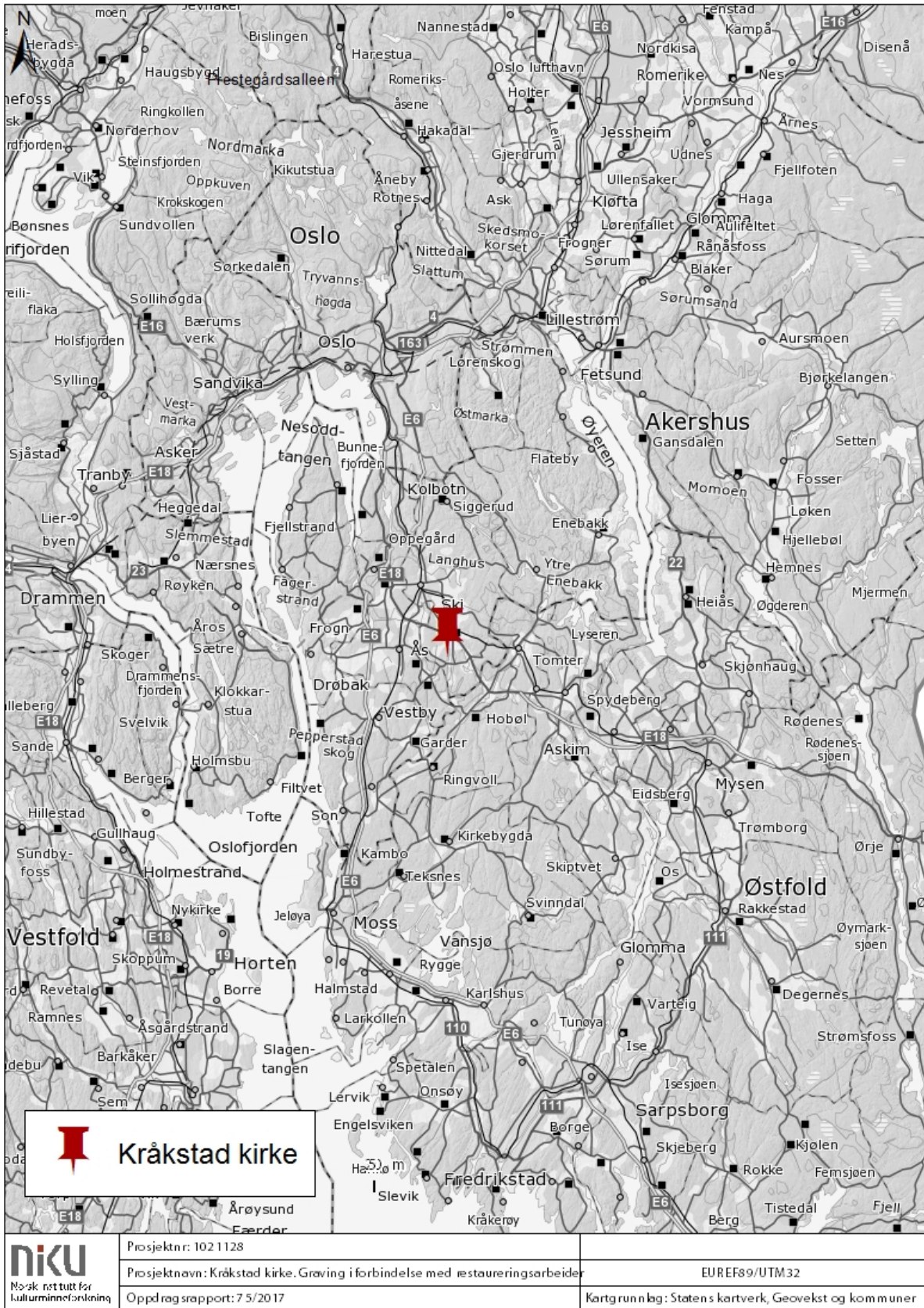
7 Litteratur

Askeladden, Riksantikvaren. «Kråkstad kirkested», <https://askeladden.ra.no>

Christie, S. H. 1969. *Norges Kirker, Akershus bd. 2.*

8 Vedlegg

Filnavn	Opptaksdato	Motiv	Sett mot	Fotograf
Cf53303_NIKU_0001.JPG	27.06.2017	Oversikt før start	Ø	NFF
Cf53303_NIKU_0002.JPG	27.06.2017	Oversikt før start	V	NFF
Cf53303_NIKU_0003.JPG	27.06.2017	Oversikt før start	V	NFF
Cf53303_NIKU_0004.JPG	27.06.2017	Oversikt før start	V	NFF
Cf53303_NIKU_0005.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed skipet	N	NFF
Cf53303_NIKU_0006.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed skipet	N	NFF
Cf53303_NIKU_0007.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed skipet	Ø	NFF
Cf53303_NIKU_0008.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed skipet	NØ	NFF
Cf53303_NIKU_0009.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed skipet	NØ	NFF
Cf53303_NIKU_0010.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed skipet	N	NFF
Cf53303_NIKU_0011.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed skipet	N	NFF
Cf53303_NIKU_0012.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed skipet	Ø	NFF
Cf53303_NIKU_0013.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed skipet	NV	NFF
Cf53303_NIKU_0014.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed koret	NØ	NFF
Cf53303_NIKU_0015.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed koret	N	NFF
Cf53303_NIKU_0016.JPG	27.06.2017	Arbeidsbilde graving langsmed koret	NV	NFF
Cf53303_NIKU_0017.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed koret	N	NFF
Cf53303_NIKU_0018.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed koret	N	NFF
Cf53303_NIKU_0019.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed koret	V	NFF
Cf53303_NIKU_0020.JPG	27.06.2017	Ferdig gravd langsmed koret	V	NFF
Cf53303_NIKU_0021.JPG	27.06.2017	Oversikt kirken	NNØ	NFF
Cf53303_NIKU_0022.JPG	27.06.2017	Oversikt kirken	NNV	NFF

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 75/2017

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00